3. SINIF · TÜRKÇE · HARF VE HECE

Harf Bilgisi ve Alfabemiz

Türk alfabesindeki 29 harfi tanıyoruz: ünlüler, ünsüzler, kalın ve ince ünlüler, büyük–küçük harfler ve sözlük sırası.

Bu konuda neler öğreneceğim?

- Türk alfabesindeki 29 harfi sırasıyla söyler ve yazarım.
- Ünlü (sesli) ve ünsüz (sessiz) harfleri ayırt ederim.
- Ünlü harfleri kalın ve ince diye gruplarım.
- Büyük ve küçük harfleri doğru kullanırım (özellikle I–ı ve İ–i).
- Kelimeleri alfabetik (sözlük) sırasına dizerim.

1 Ses, Harf ve Alfabe

Konuşurken **sesleri** kullanırız. Yazarken bu seslerin yazıdaki işaretlerini kullanırız. Seslerin yazıdaki işaretine **harf** denir.

Harflerin belli bir sıraya göre dizilmiş hâline **alfabe** denir. Türk alfabesinde **29 harf** vardır: **8 ünlü** + **21 ünsüz**.

Aa	Bb	Cc	Çç	Dd	Ee	Ff	Gg	Ğğ	Hh	Iı	İi
Jj	Kk	Ll	Mm	Nn	Oo	Öö	Pp	Rr	Ss	Şş	
Tt	Uu	Üü	Vv	Yy	Zz						

Turuncu kutular ünlü harfleri, **mavi** kutular ünsüz harfleri gösterir.

Biliyor musun?

Bugün kullandığımız Türk alfabesi **1 Kasım 1928**'de kabul edildi. Atatürk, yeni harfleri halka bizzat öğrettiği için **"Başöğretmen"** olarak anılır.

⚠️ **Dikkat!**

Türk alfabesinde **q, w, x** harfleri yoktur. Buna karşılık **ç, ğ, ı, ö, ş, ü** harfleri bulunur.

2 Ünlü (Sesli) Harfler

Ağzımızdan hiçbir engele takılmadan çıkan ve **tek başına söylenebilen** seslere **ünlü** denir. Türkçede **8 ünlü** vardır:

a **e** **ı** **i** **o** **ö** **u** **ü**

📌 **Ünlüler ikiye ayrılır**

- **Kalın ünlüler:** a, ı, o, u → *kapı, okul, orman, uçak*
- **İnce ünlüler:** e, i, ö, ü → *ekmek, kirpi, gözlük, üzüm*

Kelime	Ünlüleri	Ünlülerin türü
çocuk	o – u	hepsi kalın
gözlük	ö – ü	hepsi ince
kalem	a – e	kalın + ince (karışık)
kütüphane	ü – ü – a – e	ince + kalın (karışık)

💡 **Biliyor musun?**

Bir kelimede kaç ünlü varsa o kelime o kadar **hecelidir**. Çünkü her hecede mutlaka bir ünlü bulunur. (Bunu Hece Bilgisi konusunda ayrıntılı göreceğiz.)

3 Ünsüz (Sessiz) Harfler

Tek başına söylenemeyen, ancak bir **ünlünün yardımıyla** okunabilen seslere **ünsüz** denir. Türkçede **21 ünsüz** vardır:

b **c** **ç** **d** **f** **g** **ğ** **h** **j** **k** **l** **m** **n** **p**

r s ş t v y z

✏️ **Ünsüzleri nasıl okuruz?**

b → **be**, c → **ce**, k → **ke**, ş → **şe**

Gördüğün gibi her ünsüzü bir ünlüyle (e sesiyle) söyleriz.

⚠️ **Dikkat!**

"ğ" (yumuşak g) harfiyle başlayan Türkçe kelime yoktur. "ğ" her zaman kelimenin içinde ya da sonunda bulunur: *dağ, ağaç, yağmur*.

4 Büyük ve Küçük Harfler

Her harfin bir **büyük** bir de **küçük** yazılışı vardır. Büyük harfler cümle başında ve özel isimlerde kullanılır.

Büyük harf	Küçük harf	Örnek
I	ı	**I**rmak – **ı**rmak
İ	i	**İ**zmir – **i**nek
Ö	ö	**Ö**mer – **ö**rdek
Ş	ş	**Ş**ule – **ş**eker

⚠️ **Dikkat!**

I'nın küçüğü **ı**, **İ**'nin küçüğü **i**'dir. Noktayı unutmak kelimeyi değiştirir: *kır* (tarla, açık alan) – *kir* (pislik).

5 Alfabetik (Sözlük) Sıralama

Sözlükte kelimeler **alfabe sırasına** göre dizilir. Kelimeleri sıralarken şu yolu izleriz:

📌 **Sıralama adımları**

- Önce kelimelerin **ilk harflerine** bakarız.
- İlk harfler aynıysa **ikinci harfe**, o da aynıysa **üçüncü harfe** bakarız.
- **c → ç, g → ğ, ı → i, o → ö, s → ş, u → ü** sırasını unutmayız.

✏️ **Örnek 1 — İlk harfler farklı**

ceviz – çilek – dut – elma

c, ç, d, e sırası alfabedeki sıradır.

✏️ **Örnek 2 — İlk harfler aynı**

ahududu – armut – ayva

Hepsi **a** ile başlıyor. İkinci harfler: **h, r, y**. Alfabede h → r → y sırası olduğu için sıralama böyledir.

💡 **Biliyor musun?**

Büyük ünlü uyumu: Türkçe kelimelerde genellikle kalın ünlüden sonra kalın, ince ünlüden sonra ince ünlü gelir: *çocuklar* (o-u-a), *öğretmen* (ö-e-e). *kalem* (a-e), *kitap* (i-a) gibi kelimeler bu kurala uymaz.

Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Tarih: ...../...../20.....

3. SINIF TÜRKÇE · ÇALIŞMA KÂĞIDI

Harf Bilgisi ve Alfabemiz

1. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1) Türk alfabesinde 29 harf vardır ve bunların 8'i ünlüdür. Buna göre ünsüz harf sayısı kaçtır?

a) 19 **b)** 21 **c)** 23 **d)** 20

2) "kütüphane" kelimesinde kaç ünlü harf vardır?

a) 3 **b)** 4 **c)** 5 **d)** 6

3) Aşağıdaki kelimelerin hangisinde yalnızca **ince** ünlüler vardır?

a) gözlük **b)** orman **c)** kapı **d)** kalem

4) Aşağıdaki kelimelerin hangisinde bütün ünlüler **kalındır**?

a) ekmek **b)** çocuk **c)** bisiklet **d)** kitap

5) Alfabede "Ö" harfinden hemen sonra hangi harf gelir?

a) O **b)** R **c)** P **d)** U

6) Hangi kelime **ünsüz** harfle başlar ve **ünlü** harfle biter?

a) kapı **b)** elma **c)** orman **d)** ekmek

7) Aşağıdakilerin hangisinde harfler alfabe sırasına göre verilmiştir?

a) c, d, ç, e **b)** d, c, ç, e **c)** ç, c, d, e **d)** c, ç, d, e

8) "Irmak" kelimesinin ilk harfi küçük yazılırsa nasıl olur?

a) irmak **b)** İrmak **c)** ırmağ **d)** ırmak

2. Aşağıdaki harfleri ünlü ve ünsüz olarak tabloya yazınız.

ğ · ö · ş · ı · v · ü · j · e · ç · u · r · i

Ünlü harf	Ünsüz harf

3. Ünlü harfleri kalın ve ince olarak ayırınız.

ö · a · i · u · ı · e · o · ü

Kalın ünlü	İnce ünlü

4. Kelimeleri alfabetik sıraya göre yeniden yazınız.

1) kiraz armut çilek üzüm

2) bebek balık bulut büyük

3) defter çiçek çanta cetvel

4) kutu kedi kitap kırmızı kalem

5. İfadeler doğruysa D, yanlışsa Y kutusunu işaretleyiniz.

İfade	D	Y
1) Türk alfabesinin ilk harfi A, son harfi Z'dir.		
2) "ğ" harfiyle başlayan Türkçe kelime yoktur.		
3) Ünsüz harfler tek başına okunabilir.		
4) "I" harfinin küçüğü "i"dir.		
5) Sözlük sırasında ilk harfler aynıysa ikinci harflere bakılır.		
6) "e, i, ö, ü" ince ünlülerdir.		

6. Boşluklara uygun harfleri yazınız.

1) Alfabede “Ç” harfinden hemen önce _____ harfi gelir.

a) B **b)** C **c)** D **d)** Ş

2) Alfabede “S” ile “T” arasında _____ harfi vardır.

a) Ş **b)** R **c)** Ü **d)** Z

3) Alfabede “Ü” harfinden hemen sonra _____ harfi gelir.

a) U **b)** Y **c)** V **d)** Z

4) Alfabenin ilk ünlüsü A, son ünlüsü _____ harfidir.

a) U **b)** Ü **c)** Y **d)** Z

7. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1) Alfabemizdeki 8 ünlü harfi sırasıyla yazınız.

.....

2) İçinde yalnızca kalın ünlü bulunan iki kelime yazınız.

.....

3) Kendi adınızı ve bir arkadaşınızın adını alfabetik sıraya göre yazınız.

.....

🔑 Cevap Anahtarı

1. 1) b 2) b 3) a 4) b 5) c 6) a 7) d 8) d

2. Ünlü harf: ö, ı, ü, e, u, i Ünsüz harf: ğ, ş, v, j, ç, r

3. Kalın ünlü: a, u, ı, o İnce ünlü: ö, i, e, ü

4. 1) armut çilek kiraz üzüm 2) balık bebek bulut büyük 3) cetvel çanta çiçek defter 4) kalem kedi kırmızı kitap kutu

5. 1) D 2) D 3) Y 4) Y 5) D 6) D

6. 1) b 2) a 3) c 4) b

7. 1) a, e, ı, i, o, ö, u, ü 2) Örnek: kapı, okul